

УПОТРЕБАТА НА ВЕШТАЧКАТА ИНТЕЛИГЕНЦИЈА – ЕНИГМА ЗА МАКЕДОНСКИТЕ МЕДИУМИ

д-р Маја Блажевска Евросимоска
д-р Жанета Трајкоска

АПСТРАКТ

Во реалност во која се бележи екстремно брз напредок на технологијата, користењето на вештачката интелигенција станува дел и од многу области и професии, меѓу кои и функционирањето на медиумите. Во услови кога дел од нив ги користат или експериментираат со потенцијалите на вештачката интелигенција, потребни се дополнителни напори за зголемување на свесноста за нејзиното користење кај медиумските работници, но и кај публиката. Додека меѓународните институции прават чекори кон регулирање на правните и етичките аспекти на користењето на вештачката интелигенција и евентуалното спречување на нејзината злоупотреба, светските медиумски куќи носат насоки и ставови околу употребата на вештачка интелигенција и потребата од образување на публиката и подигнување на свесноста околу начинот на којшто се креира одреден медиумски производ. Во овој труд ќе се анализира подготвеноста на македонските медиуми да одговорат на новите предизвици околу употребата на вештачката интелигенција во процесот на нивната работа, но и во подготвувањето на публиката околу восприемањето на медиумските производи во кои е употребена вештачка интелигенција. Во исто време, се прави напор да се одговори и на етичките и моралните аспекти од тој процес, да се задржат транспарентноста, одговорноста и останатите професионални начела во новинарската професија.

Клучни зборови: медиуми, вештачка интелигенција, медиумска писменост

ВОВЕД

Frederick S. Siebert, Wilbur Schramm и Theodore Peterson, во „Четири теории на печатот“, тврдат дека масовните медиуми секогаш го примаат обликот и колоритот на одредени социјални и политички структури и на околностите во кои функционираат. Авторите сметаат дека најстарата теорија е авторитарната, која потекнува од 16 век и е изведена од државната филозофија на апсолутизмот, според која печатот треба да ја поддржува политиката на владата и да ѝ служи на државата. Освен авторитарната, ја издвојуваат и либералната, советската и теоријата за општествена одговорност на медиумите. Теоријата за општествена одговорност на медиумите се темели врз идејата за слободен печат, којшто е секогаш врзан со одредени обврски кон општеството. Во оваа теорија се издвојуваат шест функции: да му служат на политичкиот систем така што информациите и дискусиите од јавен интерес ќе бидат општо достапни, да ја образуваат јавноста за да се оспособи за автономно дејствување, да се заштити правата на поединците така што масовните медиуми ќе настапуваат како чувари на демократијата, да му служат на економскиот систем, да нудат забава и да се грижат за одржување на финансиската самостојност за да се избегне зависност од посебните интереси и од влијанијата на посебни спонзори¹. Медиумите се обликувани од социјалните и политичките околности во кои делуваат, а посебно го рефлектираат системот на социјална контрола во којшто спаѓаат и односите меѓу поединците и институциите, па разбирањето на тие аспекти на општеството е основа за секое системско разбирање на печатот².

Критичката теорија на општеството настанала како критика на граѓанската цивилизација, на отуѓувањето на човекот во системот на капиталистичката индустрија. Нејзините основи ги поставиле пионерите на таканаречената Франкфуртска школа, Theodor W. Adorno и Max Horkheimer, кои се залагале за визијата за хумано општество. Тие ги критикуваат масовните, посебно електронските медиуми дека прикажуваат парцијална слика за светот и ги структурираат информациите така што ја осиромашуваат комплексноста на случувањата, ја напуштаат аналитичката информација, го минимизираат квантумот на знаење и ја максимизираат забавата и економската пропаганда. На тој начин, на публиката ѝ го одземаат правото да говори и да приговара. Производите на културната индустрија ги наведуваат луѓето да се подредуваат на просечноста, на општото, што претходно го искусиле како неспојливо со нивните интереси³. Авторите на критичката теорија на општеството ја означуваат културната индустрија како „антипросветителство“ или „масовна измама“.

Теоријата на медиумскиот упад, или media intrusion theory, говори за фактот дека медиумите го зазедоа местото и улогата на политиката. Оваа теорија не е чисто артикулиран сет на идеи, туку постои како низа од лабаво поврзани претпоставки од истражувањата за политичките науки и комуникациите. Теоријата тргнува од претпоставката дека политичкиот систем најдобро функционира кога одговорната и информираната политичка елита посредува помеѓу публиката и избраните лидери. Многу социјални групи од кои се развиваат лидери ги губат членството и влијанието, појава која се нарекува „социјален капитал во опаѓање“, па теоретичарите за оваа ситуација ги обвинуваат медиумите. Тие наведуваат дека луѓето остануваат дома за да конзумираат содржини од медиумите на сметка на учеството во локални групи. Во аргументацијата се оди и дотаму што се смета дека телевизијата ги заменила партиите во изборниот процес, а на кандидатите не им треба поддршка на партиите. На политичкиот процес се гледа

1 Kunczik M., Zipfel A. (2006) Uvod u znanost o medijima i komunikologiju, Zagreb, Zaklada Friedrich Ebert стр. 39.

2 Hallin, D.; Mancini, P. (2004) Comparing Media Systems, Three models of media and politics, Cambridge: University press, стр. 9

3 Vreg, F. (1991) Demokratsko komuniciranje, Sarajevo: FPN, стр. 199.

како на игра на спротивставени групи, додека главни ѕвезди се политичарите. Медиумите не ја информираат систематски својата публика за проблемите и решенијата на кандидатите, туку ги охрабруваат своите консументи да бидат политички набљудувачи додека ѕвездите настапуваат⁴.

Критичарите на оваа теорија тврдат дека на новинарите им се дава многу мала улога во процесот на избори, додека на медиумите – поголема моќ од публиката.

Развојот на вештачката интелигенција меѓу стручната јавност се смета за трет бран во технолошкиот развој. Првиот е појавата на интернетот и напуштањето на традиционалните облици на подготовка на медиумски производи, а вториот е појавата на социјалните мрежи. Како релативно нов феномен, сè што е поврзано со вештачката интелигенција се смета за нова вештина. Таа доведе до значајно унапредување во многу области во општеството, на пример во функционирањето на агрегатите за вести или во автоматското преведување на содржини на различни јазици, а неминовно води и кон менување на перспективите во работењето на новинарските редакции.

Освен да информираат, улогата на медиумите е да образуваат и да забавуваат. Затоа е важно прашањата поврзани со вештачката интелигенција и знаењето поврзано со нејзината употреба да бидат дел од образованието на идните новинари, но и на луѓето кои се занимаваат со медиумска писменост. Во контекст на медиумската писменост, потребно е брзо приспособување кон новите околности, кон развојот на технологијата и, во тој контекст, кон вештачката интелигенција⁵.

Вештачката интелигенција, на глобално ниво, веќе се употребува во процесот на креирање медиумски содржини, како една од алатките за собирање податоци и информации за новинарските приказни или за идентификување лажни вести. Истовремено, постои и оправдана загриженост дека вештачката интелигенција може да биде употребена за да се креираат лажни вести, дезинформации, и публиката да биде намерно погрешно информирана и доведена во заблуда.

Според препораката на УНЕСКО за етиката на вештачката интелигенција, „системите на вештачка интелигенција се технологија за процесирање информации што интегрираат модели и алгоритми коишто, пак, продуцираат капацитети за учење и извршување когнитивни задачи, кои водат кон исходи како што се предвидување или носење одлуки во материјалната и виртуелната околина. Системите за вештачка интелигенција се дизајнирани да работат со различни степени на автономија со помош на моделирање и претставување на знаењето и преку искористување на информациите и пресметување на корелациите⁶.“ Во контекст на новинарството, вештачката интелигенција се дефинира како збир од идеи, технологии и техники поврзани со капацитетот на компјутерскиот систем нормално да ја изврши задачата, барајќи човечка интелигенција (Brennen et al., 2018).

Прирачникот на УНЕСКО за едукатори за тоа како да се информира за вештачката интелигенција наведува неколку клучни постулати на кои треба да внимаваат студентите кога известуваат за теми поврзани со вештачката интелигенција. Во тој контекст, се наведува дека е потребно да се биде во тек со

4 Baran, J. Stanley; Davis, K. Dennis (2010) Mass Communication Theory: Foundations, Ferment, and Future, Boston, USA: Wadsworth Cengage Learning, стр. 310

5 A handbook for Journalism educators, Reporting on Artificial intelligence UNESCO 2023 стр.6 <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000384551/PDF/384551eng.pdf.multi>

6 Ibid, стр. 29

последниот развој во областа, потребата да се разберат етичките и социјалните импликации на вештачката интелигенција и нејзиното влијание врз различни сектори и индустрии, критички да се анализираат изјавите и ставовите на експертите, да се проверат и да се верифицираат фактите пред објавување на приказната, да се биде свесен за можната пристрасност и ограничувањата на технологијата со која се креира вештачка интелигенција и да се земат предвид додека се информира за нив или додека таа се употребува⁷. Во однос на регулирањето на областа, потребно е да се нагласи одговорниот и етички пристап во користењето на вештачката интелигенција, посебно во начинот на којшто се генерираат и се делат генерираните податоци. Центрилизацијата на моќта над развојот на вештачката интелигенција бара подлабоко медиумско внимание, бидејќи е важно за човештвото, демократијата, човековите права, еколошката одржливост и развој. Меѓу прашањата кои дополнително треба да ги одговорат новинарите додека следат теми поврзани со вештачката интелигенција се и кои етички протоколи се користени во текот на креирањето податоци, нивното складирање и чување, какви проверки се направени, како и дали се случиле некакви инциденти и што може да се научи за подобрување на системот. Новите технологии можат да ја подобрат ефективноста во работењето, но прашањето кое е најмногу застапено во јавноста е дали таа може да ја замени работата на новинарите.

НАСОКИ ОКОЛУ КОРИСТЕЊЕТО ВЕШТАЧКА ИНТЕЛИГЕНЦИЈА

Во Европската Унија постои свесност дека начинот на којшто ќе се пристапува кон вештачката интелигенција ќе го дефинира светот во којшто ќе се живее во иднина, ќе помогне во изградбата на отпорна Европа, а луѓето и бизнисите ќе ги користат придобивките од вештачката интелигенција и ќе се чувствуваат сигурно и заштитено.

Европската комисија предложи три правни иницијативи што треба да доведат до изградба на доверлива вештачка интелигенција: европска правна рамка за вештачка интелигенција, која се однесува на фундаменталните права и на безбедносните ризици, рамка за граѓанска одговорност, приспособување на правилата за одговорност во дигиталната ера и ерата на вештачката интелигенција и ревизија на секторското законодавство за безбедност⁸. Во јуни 2023 година, Европскиот парламент ја усвои преговарачката позиција во однос на вештачката интелигенција и во пресрет на разговорите со земјите членки околу содржината на законот. Правилата треба да гарантираат дека вештачката интелигенција, која е развиена и се користи во Европа, е целосно во согласност со правата и вредностите на ЕУ, вклучувајќи го човековиот надзор, безбедноста, приватноста, транспарентноста, недискриминацијата и социјалната и еколошката благосостојба⁹.

Некои медиумски куќи во Обединетото Кралство веќе објавија дека нивни содржини се направени со помош на вештачка интелигенција, но оти во тој процес бил вклучен уредничкиот тим¹⁰.

Генеративната вештачка интелигенција нема да ја смени улогата на новинарите, смета главната уредничка на германската Дојче Веле, Мануела Гаспер-Клериц. Во текот на седумдесетгодишното постоење на овој медиум, новинарите морале да се приспособуваат кон брзите технолошки промени, но стандардите за квалитет

7 <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000384551/PDF/384551eng.pdf.multi>, Ibid стр. 7

8 <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/european-approach-artificial-intelligence> пристапено на 8.10.2023

9 <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20230609IPR96212/meps-ready-to-negotiate-first-ever-rules-for-safeand-transparent-ai> пристапено на 8.10.2023

10 <https://www.theguardian.com/business/2023/mar/07/mirror-and-express-owner-publishes-first-articles-written-using-ai> објавено 7.03.2023

останале непроменети. Дојче Веле веќе користи некои апликации базирани на вештачка интелигенција, на пример за да се анализираат големи бази податоци за истражувањата или за да ги преведуваат статиите од еден на друг јазик, но од клучно значење е новинарите да вршат контрола на квалитетот¹¹. Ставот на уредничката е дека вештачката интелигенција може да се користи заради подобро наоѓање на содржините на пребарувачите или на идентификување на говорот на омраза, но новинарите секогаш треба да го проверуваат квалитетот на овие апликации. Посебно важен е нејзиниот став дека новинарите мора да научат да ги препознаваат предрасудите кои се дел од датотеките врз кои функционира вештачката интелигенција.

Во правилникот што го вовеле Асошијетед прес (АП), една од најголемите светски новински агенции, се наведува дека алатките на вештачката интелигенција не можат да се користат за креирање содржини за објава или на слики на нивните сервиси за вести. Содржините генерирани со вештачка интелигенција треба внимателно да се проверуваат, исто како и материјалот од кој било друг извор на вести, затоа што е важно да се заштити нивниот интегритет¹². Во АП, сепак, една деценија експериментираат со некои поедноставни форми на вештачка интелигенција за да се направат кратки вести од спортски резултати или бизнис-извештаи.

Ројтерс има алатка која со помош на вештачка интелигенција и посебни алгоритми служи за забележување вести на социјалните мрежи, посебно во случаите на ударни или вонредни вести¹³. Алгоритмите разгледуваат кластер-твитови кои се однесуваат на ист настан и генерираат рангирање дали и колку една вест е важна за објавување. Сепак, новинарите на Ројтерс независно ги проверуваат вестите преку сопствени канали пред да ги објават. Оваа алатка на Ројтерс ѝ даде предност пред останатите информативни агенции во однос на објавувањето вести.

И директорот на Би-би-си, Роди Талфан Дејвис, ги претстави трите принципи врз кои ќе се заснова нивниот приод кон употребата на генерирана вештачка интелигенција: да се работи во најдобриот интерес на публиката за да се испорача поголема вредност; да се дава приоритет на талентот и креативноста, на автентично и хумано прикажување на сториите и да се биде отворен и транспарентен со публиката околу користењето вештачка интелигенција¹⁴. Оваа медиумска куќа наскоро ќе почне неколку проекти со кои ќе ја истражува употребата на генерираната вештачка интелигенција во содржините што ги креираат и во начинот на којшто работат.

МАКЕДОНСКИТЕ МЕДИУМИ И ВЕШТАЧКАТА ИНТЕЛИГЕНЦИЈА

Со цел да истражиме колку употребата на вештачката интелигенција е навлезена во работата на македонските медиуми и дали тие имаат подготвено упатства и препораки околу начинот на употреба, контактираме повеќе главни и одговорни уредници од телевизиите, како традиционално најпопуларен медиум во Македонија, но и главни и одговорни уметници од интернет-порталите, со оглед на нивната застапеност на социјалните мрежи и на употребата на иновативни технологии во интеракцијата со публиката.

11 <https://www.dw.com/mk/kakov-e-stavot-na-dojce-vele-kon-generativnata-vestacka-inteligencija/a-66874278> објавено 20.09.2023

12 <https://apnews.com/article/artificial-intelligence-guidelines-ap-news-532b417395df6a9e2aed57fd63ad416a> објавено 17.08.2023

13 <https://www.reutersagency.com/en/reuters-community/reuters-news-tracer-filtering-through-the-noise-of-social-media/> објавено 15.05.2023

14 <https://www.bbc.co.uk/mediacentre/articles/2023/generative-ai-at-the-bbc/> пристапено 13.10.2023

Одговорот што го добивме од главните луѓе од единаесет медиуми е дека македонските медиуми не ја користат вештачката интелигенција и оти немаат подготвено упатства и препораки до своите новинари и до останатите медиумски работници каков е нивниот редакциски став околу употребата на ВИ во креирањето содржини и во функционирањето на редакциите.

„Вештачката интелигенција не размислува креативно и интуитивно, тоа е систем што не може да донесе човечки одлуки. Вештачката интелигенција е алатка која е брза, точна, но никогаш не излегува надвор од зададениот код. Таа постојано учи и собира информации што се точни и релевантни. Затоа, оваа алатка може да се користи за контрола и за откривање лажни вести или слики во медиумите, но не е способна самостојно да креира вест од секојдневниот живот без проверка од човечкиот фактор. Сепак, оваа алатка во Македонија сè уште не може да се користи поради јазичната бариера. За овие системи да почнат да функционираат на македонски јазик, ќе треба доста време“¹⁵, вели главен и одговорен уредник на еден од македонските портали.

Иако немаат упатства и препораки, уредниците велат дека ги анализираат придобивките од користењето вештачка интелигенција во медиумите и оти се свесни за важноста на темата и размислуваат како да се обучат за тоа во кои сегменти од работата би можеле да ја вклучат или да обучат претставници од своите редакции. „Свесни сме дека стануваме свесни“¹⁶. Следејќи ги светските трендови, повеќето од нив имаат став дека во најскоро време ќе мора да создадат редакциски упатства и препораки во однос на ова прашање. „Не ја користиме и имаме препорака да не се користи“, вели еден од главните и одговорни уредници¹⁷.

„Се разговара за користење вештачка интелигенција во процесот на архивирање, свесни сме дека се скапи процеси, но оти ќе бидат корисни. Сепак, на став сме да не се користи во создавањето на медиумската содржина“¹⁸.

Медиумската информативна агенција, главна новинска агенција во Македонија, ги следи дигиталните и технолошките новитети поврзани со новинарските и медиумските трендови. Во моментот работат врз обезбедување обуки за уредниците, новинарите и другите медиумски работници за безбедно и правилно користење на вештачката интелигенција. „Довербата од нашите корисници ни е најважна; затоа, внимателно пристапуваме кон воведувањето новитети во работата за кои се потребни посеопфатни обуки. Од друга страна, МИА секојдневно лиферува текстови за новите технологии и за нивната примена, вклучувајќи ја и вештачката интелигенција. На тој начин сакаме да дадеме придонес кон целата заедница (не само медиумска) за подобро информирање за дигиталните и технолошки новитети, нивно користење и заштита на граѓаните од злоупотреби“¹⁹.

Основач на еден македонски портал вели дека освен алатки за генерирање текстови, користи и многу повеќе, како на пример алатки за проверка на граматиката.

15 Разговарано со главен уредник на интернет портал на 5.10.2023

16 Разговарано со главен уредник на интернет портална 5.10.2023

17 Разговарано со главен уредник на интернет-портал на 5.10.2023

18 Разговарано со главна уредничка на телевизиски канал на 16.10.2023

19 Соопштение Медиумска информативна агенција 6.10.2023

„Таквиот процес дојде природно, како и кај поголемиот дел од луѓето. Со сè поголемиот развој и тренд на алатките за вештачка интелигенција, ми се разви љубопитноста, на почеток само да ги истражам можностите и да си играам со нив, да видам до каде можат да одат, а потоа и на некој начин да ги интегрирам и, барем малку, да си ја олеснам секојдневната работа²⁰.“ Тврди дека алатките на вештачката интелигенција треба да се користат во секојдневната работа на новинарите, но со голема претпазливост и без целосно потпирање на нив. „Позитивната страна ја наоѓам во зголемувањето на продуктивноста и помошта која ја нудат, но во меѓувреме, поради тоа што некои од нив се сè уште во развој, често даваат погрешни информации или насочуваат во погрешен правец; затоа е неопходно да се биде претпазлив при работата со нив. Она за што почесто ги користам е за проверка на граматиката и јазикот на содржината која сум ја создал, да ми го прошират хоризонтот во однос на некакви теми кои сум ги обработувал, можни профили на соговорници, прашања, да ми помогнат со идеи за некои теми и слично²¹.“ Додава дека самата вештачка интелигенција не е иднината на новинарството, туку придружна алатка која ќе им ја олесни работата на новинарите. „Што побрзо се прифати ваквата реалност и се тргнат настрана недоумиците кои ги имаат новинарите и уредниците од стар ков и општиот сомнеж кон нив, толку полесно ќе биде тие да се интегрираат во дигиталното општество кое се наоѓа среде неминовниот развој на вештачката интелигенција. Она што вештачката интелигенција никогаш нема да го постигне е да ја извади емоцијата на површина, да ја раскаже приказната низ призма низ која може само човекот²².“

ЗАКЛУЧОК

Македонските медиуми сè уште не ја користат вештачката интелигенција во својата секојдневна работа. Во редакциите сè уште не постои конкретен, редакциски став околу можното користење на алатките на вештачката интелигенција, ниту препораки и насоки како новинарите и останатите медиумски работници да се однесуваат во однос на ова прашање. Главните и одговорни уредници во поголемиот дел од влијателните македонски медиуми се свесни дека темата за користењето на вештачка интелигенција во креирање на медиумските содржини ќе биде сè поактуелна со оглед на глобалните трендови и на процесот на регулирање на оваа област којшто е во тек во Европската Унија. Дел од вработените во македонските медиуми се вклучени во обуки за користењето на вештачка интелигенција, но, сепак, засега тие не се многубројни. Во рамките на своите содржини, македонските медиуми известуваат за прашања поврзани со развојот на вештачка интелигенција.

Во следниот период, македонските медиуми неминовно ќе мора да ја имаат предвид перспективата на вештачката интелигенција и во однос на функционирањето на редакцијата, како и во однос на продукцијата на содржини. Во тој процес потребно е да се следи и развојот на останатите индустрии. Имајќи го предвид и фактот дека станува збор за алатки за кои се потребни позначајни финансиски средства, помалите редакции ќе бидат доведени до поголем предизвик да се снајдат во новата реалност. Посебна улога ќе имаат и школите по новинарство, идните новинари ќе треба да се обучуваат да ги користат алатките на вештачката интелигенција, да ги следат етичките принципи и начелата на одговорно новинарство. Освен што темата на вештачка интелигенција е енигма за македонските медиуми, и генералната јавност не е доволно информирана за нејзиното влијание, посебно во функционирањето на медиумите, и затоа ќе биде потребен дополнителен напор за овие промени транспарентно да ѝ се објаснат на публиката.

20 Разговарано со главен уредник на интернет портал на 7.10.2023

21 Ibid

22 Ibid

КОРИСТЕНА ЛИТЕРАТУРА

- Kunczik M., Zipfel A. (2006) Uvod u znanost o medijima i komunikologiju, Zagreb, Zaklada Friedrich Ebert
- Hallin, D.; Mancini, P. (2004) Comparing Media Systems, Three models of media and politics, Cambridge: University press
- Vreg, F. (1991) Demokratsko komuniciranje, Sarajevo: FPN
- Laughey, D. (2009) Media studies Theories and Approaches, Harpenden: Kamera Books.
- McQuail, D. (2010) Mass Communication Theory, (6th edition), Los Angeles/ London/ /New Delhi/ Singapore/Washington DC: SAGE
- Baran, J. Stanley; Davis, K. Dennis (2010) Mass Communication Theory: Foundations, Ferment, and Future, Boston, USA: Wadsworth Cengage Learning
- Horkheimer, M. and Adorno, T. (1989) Dijalektika prosvjetiteljstva, Sarajevo: Logos.
- Kečo Isaković, E. (2006) Kritička teorija društva u istraživanju mas-medija, Godišnjak, Sarajevo: FPN
- Media laws and Ethics, Normative Theories – Four Theories of the press
- A handbook for Journalism Educators, Reporting on Artificial intelligence, UNESCO (2023) <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000384551/PDF/384551eng.pdf.multi>

АВТОРИ:

д-р МАЈА БЛАЖЕВСКА ЕВРОСИМОСКА
Новинарка
maja_blazevska@hotmail.com

Маја Блажевска Евросимоска е новинарка, дописничка од Скопје за регионалната телевизија Ал Џазира Балканс. Работела во редакцијата во Сараево како заменик на уредникот на вести. Претходно била дел од редакцијата на македонски јазик на Светскиот сервис на БиБиСи. Докторирала комуниколошки науки на Факултетот за политички науки при Универзитетот во Сараево.

д-р ЖАНЕТА ТРАЈКОСКА

Жанета Трајкоска е вон. професор и директорка на Институтот за комуникациски студии во Скопје, и истражувач во областа на медиумите и новинарството, медиумската писменост, односите со јавноста и политичката комуникација. Има повеќе од 25 годишно искуство во водење меѓународни и домашни проекти за медиуми и новинарско образование, стратешки комуникации, кампањи од јавен интерес и развивање студиски програми за новинарство и односи со јавноста.